

In vredesnaam

Tijs Michels

Dinsdagavond, vijf voor half acht. Klokkengelui galmt over Oppenweiler. Twee vrouwen bestijgen de treden van de Jakobuskerche. Dan snelt nog een duo het kerkplein over, gevolgd door wat enkelingen. Als de klokken om half acht zwijgen, hebben zich in het knusse koor van de lutherse kerk acht vredelievenden verzameld.

We zitten dicht bij elkaar, vier aan de ene kant, vier aan de andere. Een doek, wat waxinelichtjes, olijftakken en een beeldje vormen een kruisvormig stilleven op de vloer tussen ons. Op de kandelaar daarachter flakkert een kaars met een vredesduif. De dominee (voorheen in de veertig, informeel gekleed) heet ons hartelijk welkom. Na een korte inleiding en een dito lied begint hij van een tekening te vertellen. Die staat deze avond ingelijst en wel voor het altaar. Hij praat in wezen een kwartier aan een stuk, laat echter af en toe een stilte vallen om anderen de gelegenheid te geven terloops

op zijn woorden in te haken. Een begenadigd spreker is hij zeker. Toch begin ik mij af te vragen of het nog van bidden 'stricto senso' gaat komen. Een lang gebed logenstraf prompt mijn ongeduld. Na een weldadige stilte, een gezamenlijk Onze Vader en een tweede lied, wederom a cappella, staan allen op. We vormen een kring rond het stilleven. De dominee neemt het beeldje: aardewerken figuren rond een brandend waxinelichtje. Het gaat van hand tot hand. Daarbij wenst ieder zijn buur onder het overhandigen iets moois toe. De meesten nemen hun tijd. Haast past hier niet. Is het beeldje

terug bij de dominee, bedankt deze allen voor hun komst en is de wake voorbij.

Ongeveer zo loopt het iedere dinsdagavond. Soms is de opkomst wat hoger, soms wat lager, maar het minimum van “twee of drie in mijn naam” (Mt 18,20) wordt altijd gehaald wanneer de klokken oproepen tot het oecumenisch vredesgebed. Op toerbeurt gaat een pastor van lutherse, katholieke of methodistische huize voor. Elk heeft zijn karakteristieke stijl en ingrediënten, en legt inhoudelijk zijn onverwisselbaar eigen accenten. Toch komt alles mij al na luttele weken heel vertrouwd voor. Enkele elementen keren dan ook wekelijks terug: je zit dicht bijeen, in de overweging prevaleert persoonlijk boven algemeen, het staat ieder vrij direct te reageren, men is niet bang voor stiltes, tegen het einde bidden we het *Vaterunser*, en de ‘vredeskring’ sluit alles af. Verder zijn tijd en plaats steeds dezelfde en brandt altijd de kaars met de vredesduif. Bovendien blijkt een handjevol mensen iedere week van de partij. Al met al werkt het geheel al gauw vertrouwd. Voor autochtonen zal dat in nog sterkere mate gelden, gezien de onmiskenbaar lokale trekjes die het ritueel in zijn invulling vertoont. Zo zal aan die persoonlijk getinte overweging de piëtistische inslag die de spiritua-

liteit in deze contreiën aan de dag heet te leggen niet vreemd zijn. Ook de respectabele lengte van deze overpeinzing sluit aan bij een lokaal gebruik. De katholieke priester bijvoorbeeld overschrijdt zondag na zondag moeiteloos het kwartier. En dat twee burens elkaar in de vredeskring zo uitvoerig en onthaast te woord staan is mogelijk ook heel dorps, en in ieder geval een getrouwe afspiegeling van de conversatiecultuur bij mij in de straat.

En toch, deze vredeswake berust allerm minst op een lokaal initiatief. En ‘aan de basis’ ontstaan is ze evenmin. Het tegendeel is waar. Het oecumenisch vredesgebed is een landelijk fenomeen, en de aanzet daartoe kwam van de leiding van de betrokken kerken.

We schrijven januari 2003. In Irak dreigt een oorlog. De Duitse regering verzet zich daar al tijden tegen. Het tij te kunnen keren lijkt zij evenwel niet. Daarop komt een keur aan kerkelijke overheden (synodes, bisschoppen, raden) met de oproep tot een oecumenisch vredesgebed, al dan niet in navolging van de uit Assisi bekende interreligieuze vredesgebeden. Sindsdien vindt in Oppenweiler iedere dins-

dagavond zo'n gebed plaats, nu al ruim vier jaar aan een stuk, week in week uit, zonder onderbreking.

Daarbij heeft altijd de liturgie voorop gestaan, en niet, zoals in Assisi, de politiek. De vrede wordt hier niet met retoriek en massamedia gediend, maar licht op in kwetsbare symbolen, kleine gebaren en hartverwarmende woorden. Haar aanleiding mocht deze reeks dan op het wereldtoneel vinden, haar blik geldt evenzeer het eigen dorp. Deze insteek herinnert mij als rechtgeaarde Nederlander aan een motto van begin jaren 80: "Help de kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland!"

Dat men hier op het vlak van de vrede vooral ook naar de eigen verantwoordelijkheid kijkt, heeft echter een puur Duitse oorsprong. Dit land moet immers met een loodzware schuld in het reine zien te komen. Het worstelt intens met zijn verleden. Ook in de liturgie lijkt dit terug te keren, waar zij pendelt tussen schuld belijden en het uitzien naar een genadige God. Wie niet wist dat het katholieke leven te Oppenweiler in alles extreem sacramenteel georiënteerd is, zou zelfs de regelmatige boetevieringen in dit mentale kader plaatsen, of het feit dat je hier bij werkelijk iedere eucharistie iedereen om je heen de vrede wenst die je met een beetje wandelen of vooroverleunen en een maximaal uitgestrekte hand bereiken kunt.

In werkelijkheid gaat het bij die massale vredeswens aan tafel natuurlijk niet om deze of gene concrete oorlog, noch om de vraag of ik mij met mijn buurman

moet verzoenen, of of Oppenweiler misschien nóg vrediger zou kunnen zijn dan het sowieso al is. Dat zou liturgie tot een therapeutische of anderszins nuttige act reduceren. De eigenlijke inzet van liturgie is echter in de eerste plaats de woorden en daden van Jezus te herleven, vooruit te grijpen op het in deze woorden en daden geopenbaarde rijk, en hem zo levend te houden. En dan gaat het in het geval van deze vredeswens, of van het oecumenisch vredesgebed op de dinsdagavond, uiteindelijk om een voorsmaak, al is het maar voor even, van de vrede die heersen zal op de dag dat God, om met Paulus te spreken, "alles in allen" is.

Tijs Michels (1966) woont en werkt in Oppenweiler (Baden-Württemberg). Hij studeerde theologie aan de Universiteit van Tilburg en de University of Notre Dame (USA). Momenteel werkt hij als software-ontwikkelaar. Alle foto's: TM